

УДК 331.52:332.13

РИНОК ПРАЦІ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ: ОСОБЛИВОСТІ І ПЕРСПЕКТИВИ

Єрмоленко Олексій Анатолійович, к.е.н., доцент, ХНЕУ ім. С. Кузнеця, м. Харків, Україна

Аксьонова Марія Вадимівна, студентка, ХНЕУ ім. С. Кузнеця, м. Харків, Україна

Анотація. Розглянуто сучасний стан ринку праці Харківської області. Виявлено особливості сучасного стану ринку праці регіону та перспективи подальших перетворень. Запропоновано низку заходів, що зможуть допомогти відновити рівновагу на ринку праці Харківської області.

Ключові слова — безробіття, попит і пропозиція трудових ресурсів, працевлаштування, ринок праці.

Ринок праці Харківської області переживає сьогодні складні часи. Перенасичення ринку трудовим ресурсом із сусідніх областей створює негативний вплив на і так низький рівень населення. Така ситуація проявляється передусім у надвисокій конкуренції серед претендентів на посади та великій кількості безробітних біженців, які перебиваються випадковими заробітками. Отже, означення особливостей ринку праці Харківської області та пошук шляхів його гармонізації є сьогодні вкрай актуальним.

Харківська область завжди приваблювала трудові ресурси своїм універсальним характером, адже вона має багатовекторний напрямок розвитку. Це проявляється у наявності багатьох галузей промислового та аграрного секторів, а окрім них існує досить розвинена соціальна сфера: освіта, охорона здоров'я, інші напрями сфери послуг. Усі ці галузі потребують у великій кількості різнопрофільних працівників.

Сьогодні акценти працевлаштування дещо змістилися. Доволі багато вакансій, які пов'язані з охороною та безпекою нашого регіону. Така особливість зумовлена тим, що Харківська область – це прикордонна територія, та територія, що межує з зоною

проведення антитерористичної операції (АТО). У зв'язку з чим безпеці приділяється особлива увага.

Наступною особливістю ринку праці регіону є перенасичення пропозицією робочої сили різних неробочих спеціальностей. Ця ситуація зумовлена тим, що у пошуках роботи до Харківської області переїхали із Донецької та Луганської областей 200 [1] (а по не офіційним даним) 380 тисяч осіб.

Також слід відмітити, що багато підприємств, що раніше були орієнтовані на співпрацю з Росією, сьогодні вимушені шукати ринки збуту своєї продукції в інших країнах, чи здійснювати перепрофілювання свого виробництва на іншу продукцію. А це в свою чергу тягне за собою зміну не тільки всього устаткування, але й зміну профільного персоналу. Часто такі підприємства аби уникнути зайвих витрат, згортають своє виробництво до невеликих випусків і звільняють більшу кількість всього персоналу. У цьому випадку на ринку праці з'являються нові потоки трудових ресурсів, котрі прагнуть знайти нову роботу. А оскільки Харківська область є прикордонною, то таких підприємств досить велика кількість.

У свою чергу, Харківська область є освітнім та науковим центром, де трудові ресурси, що тривалий час не можуть знайти роботу за спеціальністю, можуть перекваліфікуватися, підвищити кваліфікацію та отримати нову спеціальність.

Ще однією особливістю ринку праці є недостовірність даних про його розмір. Офіційна статистика показує далеко не всі реалії, адже існує сховане безробіття, неповна зайнятість тощо. Недосконалість, недостатня гнучкість, структурна диспропорційність ринку праці регіону призвели до застосування власниками та адміністрацією підприємств вимушених

відпусток, скорочення робочого дня та звільнення працівників. Така ситуація негативно впливає на результати заходів, які реалізуються службою зайнятості для гармонізації ринку праці.

Харківський регіон також орієнтований на оборонну промисловість. У сучасних умовах оборонні підприємства отримують державні замовлення на виготовлення зброї, техніки та інших речей для армії. З одного боку така активність мала б сприяти працевлаштуванню великої кількості безробітних осіб. Але виникла ситуація, що в момент кризи у оборонній галузі було у свій час звільнено велику кількість висококваліфікованих робітників, котрі або перекваліфікувалися, або знайшли собі роботу яка не потребує додаткової підготовки. Сьогодні, коли знадобилися працівники для виконання державного замовлення, підприємства опинилися у безвихідному стані. Адже вони не можуть набрати персонал відповідної кваліфікації. Таким чином, на ринку праці Харківської області виявився дефіцит робітничих кадрів певних спеціальностей та кваліфікацій.

Минулий рік для ринку праці Харківської області можна охарактеризувати наступними статистичними показниками. Пропозиція трудових ресурсів протягом року мала нестабільну динаміку. Спочатку року кількість безробітних за даними Державної служби зайнятості збільшувалася та досягла розміру 30599 осіб у лютому, а далі – зменшувалася до жовтня та набула значення у 23328 осіб. А кінець року припав на підвищення кількості безробітних. На кінець 2015 року їх кількість складала вже 29329 осіб [1]. Таке коливання пояснюється дією декількох факторів. Це сезонні роботи в агропромисловому секторі та нова хвиля загострення конфлікту із сусідніми областями.

За рахунок зменшення чисельності безробітних, впродовж січня-вересня 2015 року рівень безробіття економічно активного населення працездатного віку у Харківській області мав тенденцію до зменшення. Так, він знизився з 7,8% за 9 місяців 2014 року до 7,1%. Слід зауважити, що цей показник у 3,2 рази перевищує рівень зареєстрованого безробіття, розрахований відповідно до

економічно активного населення працездатного віку. Наразі обидва показники свідчать про зростання безробіття [1].

Щодо попиту у працівниках, то він змінювався маючи ту ж тенденцію, що і пропозиція. Ще одним важливим та інформативним показником стану ринку праці регіону є навантаження на одне робоче місце. Цей показник протягом 2015 року був дуже мінливим, але таке коливання відбувалося в межах 1 – 3 осіб на одне робоче місце. Середнє значення цього показника у 2015 році становило 10 осіб. [1].

Така ситуація зумовлена вивільненням великої кількості працівників з підприємств та організацій, які скорочують своїх штатних працівників з причини припинення діяльності чи перепрофілювання виробництва, а також через переміщення трудових ресурсів із сусідніх областей.

Ще одним досить вагомим показником, що відображає ситуацію на ринку праці є показник працевлаштування безробітних. Його динаміка протягом 2015 року досить мінлива. На неї справили вплив багато факторів, деякі з них були згадані вище. Найнижче значення показника працевлаштування безробітних осіб спостерігалось у січні та грудні 2015 року, показник склав відповідно 2296 та 2242 осіб. Найбільша ж кількість осіб вдалося працевлаштувати у березні та квітні цього ж року. Показники склали відповідно 4475 та 4326 осіб [1].

За даними Головного управління статистики протягом 9 місяців 2015 року чисельність безробітних (за методологією МОП) у віці 15-70 років склала в цілому по Харківській області 91,3 тис. осіб, що на 9,8 тис. осіб, або на 9,7% менше, ніж у відповідному періоді 2014 р.

Безробітні особи, котрі зареєструвалися у службі зайнятості, отримують допомогу, яка у 2015 році мала середній розмір 1313,8 грн.

Основними причинами безробіття, як за результатами обстеження, так і за адміністративними даними державної служби зайнятості, найчастіше виступають: звільнення за власним бажанням; вивільнення з економічних причин; неможливість знайти роботу після закінчення навчального закладу.

Основними напрямками сучасної політики державної служби зайнятості є сприяння в працевлаштуванні незайнятого населення і надання допомоги в профпідготовці та перепідготовці, а також стимулювання створення гнучкого ринку праці.

Економічне зростання, над забезпеченням якого працює керівництво області, планує створювати передумови для збільшення зайнятості, доходів населення, підвищення продуктивності його праці. На ситуацію на ринку праці впливає загальна соціально-економічна ситуація в країні та регіоні, якісний показник людського капіталу, становище у сфері надання соціальних послуг, національно-культурні особливості, соціопсихологічні чинники та ін.

Оцінюючи ситуацію на ринку праці Харківської області необхідно зазначити, що на даний час ринок праці регіону самостійно збалансуватися не може. Потреба в регулюванні ринку праці зумовлена неспроможністю ринкової економічної системи забезпечити, по-перше, відтворення робочої сили належної якості (загальноосвітні та кваліфікаційні характеристики, рівень працездатності, здоров'я, а також морально-вольові якості), яка здатна виробляти товари і послуги, що перемагатимуть у глобальній конкурентній боротьбі, по-друге, раціональне використання робочої сили (зміст праці, задоволеність нею, можливості для професійного зростання); по-третє, повну зайнятість та соціальний захист безробітних.

Отже необхідно вжити невідкладних заходів, щодо налагодження гармонічної рівноваги та усунення наявних диспропорцій. У зв'язку з цим пропонується низка пропозицій щодо покращення ситуації.

У професійно-кваліфікаційній та освітній сферах розробити механізм прогнозування професійних потреб економіки з метою формування висококваліфікованих трудових ресурсів. Запровадити жорсткий зворотній

зв'язок між існуючими реальними потребами ринку праці та програмами навчальних закладів, що готують спеціалістів. Забезпечити гарантії працевлаштування за фахом випускникам після здобуття ними освіти у спосіб укладання договорів між випускниками та підприємствами.

Державна підтримка на регіональному ринку праці, може бути досягнута за рахунок надання субсидій на підвищення кваліфікації чи перепідготовку працівників, надання пільгових кредитів і податкових пільг для відкриття нових підприємств [2];

Такі обставини зумовлюють необхідність подальшого розвитку науково-теоретичного забезпечення гармонізації ринку праці в системі соціально-економічних відносин.

Список використаної літератури

1. Офіційний сайт Головного управління статистики у Харківській області. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://kh.ukrstat.gov.ua/>.

2. Вороніна А.В. Проблеми та перспективи розвитку ринку праці в Україні / А. В. Вороніна, К. М. Ніколаєва // Молодий вчений. - 2015. - № 2(1). - С. 167-170.

Автори

Єрмоленко Олексій Анатолійович, доцент кафедри управління персоналом та економіки праці, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця (oleksii.yermolenko@m.hneu.edu.ua).

Аксьонова Марія Вадимівна, студентка 4 курсу факультету економіки і права, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця (mary.aksonova@gmail.com).

Тези доповіді надійшли 05 лютого 2016 року.

Опубліковано в авторській редакції.